

Рецензії

ФІЛОЛОГІЧНА МЕТОДОЛОГІЯ ЯК РЕТРО- ЧИ ПЕРСПЕКТИВА?

Філологічні семінари. Неокласики і філологічна методологія літературознавства. – К.: Логос, 2014. – Вип. 17. – 176 с.

Уже традиційно кожний із філологічних семінарів знаходить своє продовження в щорічних збірниках матеріалів. Рецензований сімнадцятий випуск чітко структурований, що виявляється в його композиції: питання теоретичні сусідять із конкретними історико-літературними проблемами. Проте їх об'єднує тема семінару 2013 року – неокласики і філологічна методологія літературознавства. Як відомо, сьогодні зібрано й реактуалізовано багато цікавого й різноманітного літературного матеріалу, який засвідчує інтерес до порушеної проблематики. Тому актуальність збірника очевидна, адже йдеться, власне, про значення неокласичної спадщини в історії української літератури, спадщини художньої і теоретичної.

Видання відкривається вступним словом незмінного керівника філологічного семінару професора М. Наєнка, в якому схарактеризовано основні постулати філологічної школи та їх проекцію в сучасну теорію літератури. Зокрема, справедливо зазначено, що “в художньому творі немає нічого, крім слова: як його письменнику поставити, а досліднику прочитати – у цьому весь сенс літературної і літературознавчої роботи філологів як робітників на полі словесної художності” (11). Також звернено увагу на тяглість філологічної школи, наступність у її традиціях від О. Веселовського, В. Перетца до українських неокласиків.

Пропонуються уточнені або й реінтерпретовані факти, що стосуються життєвих і творчих віх неокласиків. Так, у статті О. Бросаліної “І. Качуровський, сьомий неокласик: літературна спадкоємність у дзеркалі біографії” фахово розглянуто літературні контакти, самохарактеристики та думки дослідників його творчості, серед яких не всі зараховували поета до продовжувача традиції українських неокласиків. Проте авторка, спираючись на напрацювання своїх попередників, переконливо доводить і “навчання” І. Качуровського в Михайла Ореста, і роль І. Качуровського у відродженні неокласики в літературі

української діаспори, і доцільність дослідження поетового ідіостилю з погляду естетичних засад неокласиків (119).

Натомість В. Нарівська запропонувала своєрідну статтю-виклик сучасним історикам літератури, котрі вивчають творчу спадщину В. Петрова-Домонтовича (“Персональна історія” Віктора Петрова, або не шостий у гроні”). Власне, читачеві пропонується фрагмент психобіографії письменника й науковця, написаний із використанням методики аналітичної антропології. Авторка розглядає шляхи формування суперечливих естетичних позицій людини, чия загадкова доля бентежить уяву й сьогодні, після того, як з'явилися численні ґрунтовні публікації про життєвий і творчий шлях В. Петрова-Домонтовича. Зокрема, йдеться про його розірвану свідомість, від якої були здійснені подальші кроки до нігілізму і ресентиментності (84), про прагнення уникнути долі “людини натовпу” (91). Надзвичайно цікаво проаналізовано дитячі фото автора, його спогади про університет та університетське оточення, ставлення до неокласиків, яких він “неначе “не помітив” (97). О. Ніколенко також доповнила біографію М. Зерова, дослідивши трагічні сторінки його

ув'язнення на Соловках із використанням архівних матеріалів Державного архіву Служби безпеки України.

Нові штрихи до творчих портретів неокласиків додаються в публікації В. Просалової “Феномен поета-вченого і / чи вченого-поета у творчій діяльності неокласиків”, в якій простежується дискурс ірраціонального в такій канонічній формі, як сонет, фрагментарний вияв ірраціонального в поезії М. Рильського, П. Филиповича, М. Драй-Хмари, частково – М. Зерова. У публікації В. Кузьменка “Епістолярні діалоги М. Зерова з Миколою Хвильовим” на матеріалі листів висвітлюються погляди митців стосовно літературної дискусії 1925–1928 рр. О. Пухонська дослідила неокласичну урбаністику М. Рильського, зосередившись на київському тексті автора.

Наукова спадщина неокласиків фахово подана у статті Я. Поліщука “Славістичні амбіції Михайла Драй-Хмари”, Г. Александрової “Компаративні студії Павла Филиповича: поза межами часу і нації”; їхні теоретико-літературні погляди – у напрацюваннях Н. Бернадської (“Естетичний критерій аналізу літературного твору: від неокласиків до сьогодення”), В. Поліщука (“Павло Филипович про Петра Гулака-Артемівського, ранній романтизм і стильові шукання перших класиків”), Т. Вірченко (“Принципи канонізації художніх творів у літературно-критичному спадку неокласиків”). Питання методології знайшли своє втілення й висвітлення у статтях Т. Пастуха про філологічний метод В. Перетца та його відображення в сучасному літературознавстві, О. Сінченка – про естетичні постулати І. Канта в українському академічному літературознавстві 1920-х рр. Проблему лесезнавчого дискурсу порушено в публікаціях О. Турган та Л. Демської-Будзуляк: перша з авторок дослідила внесок неокласиків у розвиток філологічного методу, зокрема, їхні підходи до аналізу художніх текстів поетеси, а друга – питання ідейного, естетичного, формального, типологічного зв'язку творчості Лесі Українки й неокласиків.

Своєчасність проблематики збірника очевидна, власне, і теми попередніх збірників були доволі актуальними (скажімо, “Сергій Єфремов і Дмитро Чижевський: дві методології – одна мета” (1996); “Інтерпретація художнього тексту” (1997); “Реалістичний тип творчості: теорія і сучасність” (1998); “Типи художньої творчості в епоху постмодернізму: реальність чи віртуальність?” (2002); “Літературознавчі методології: практика і теорія” (2004); “Художня форма” (2005); “Національні моделі порівняльного літературознавства” (2006); “Теорія літератури у вищій школі” (2008); “Літературна критика і критерії художності” (2009); “Література і паралітература: де межа?” (2011) і викликали широкий обмін думками в середовищі і науковців, і тих, хто цікавиться питаннями художньої літератури й науки про неї.

Доцільність збірника зумовлюється, безперечно, і проблемами викладання історії та теорії літератури у вищій школі, оскільки увазі читачів запропоновано досить цілісну систему поглядів на таке оригінальне явище української літератури, як неокласики, у триєдиному фокусі: їхня біографія, “білі плями” в ній, художні тексти, літературно-критична спадщина. Позитив збірника й у тому, що вміщені в ньому матеріали часто дискусійні, це розмисли відомих дослідників про найактуальніші питання неокласичної спадщини й філологічної школи. Тому ці матеріали стануть у нагоді викладачам-освітянам, методистам, укладачам антологій, хрестоматій, авторам сучасних підручників із літературознавчих дисциплін.

Водночас варто зазначити, що у збірнику паралельно використовуються поняття “неокласика” і “неокласицизм”, а, як відомо, у сучасному літературознавчому просторі їхнє змістове наповнення сьогодні дискутується. Також це, мені видається, перший збірник філологічних семінарів, в якому не репрезентовано напрацювань аспірантів і студентів. Від того він не став гіршим, але ж раніше лунали і молоді голоси... То ж це випадковість чи продовжувати філологічну школу немає кому?!

*Тетяна Конончук
м. Київ*

Отримано 6 червня 2014 р.

